

Dagmar Šimková

**Byly jsme
tam taky**

Dagmar Šimková
Byly jsme tam taky

Dagmar Šimková

**Byly jsme
tam taky**

*Tato kniha by nemohla vyjít bez spolupráce a laskavého
příspěví Leoše Války (galerie DOX) a Martina Švarce.*

*Děkujeme také za spolupráci a pomoc Patricku Murphymu,
Davidu Žaloudkovi, Aleně Šimánkové a Tomáši Bursíkovi.*

© Patrick a Michael Murphy, 2010

Design © Petr Krejzek, ReDesign, 2010

Photography © Národní archiv, Patrick Murphy, Jan Hübner, Edita Řeřichová, Julie Hrušková,
Věra Witzlenleiterová, Jan Bubák, Radim Kocur a Pavlína Kourová

ISBN 978-80-902602-3-8

předmluva

Jsou knihy, které vám změni život. Je to pět let, co se mi dostala do ruky knížka *Byly jsme tam taky*. Přečetla jsem ji tehdy za jedinou noc. Nedokázala jsem ji odložit, dokud jsem nedošla na poslední stránku. Předtím i potom jsem se seznámila s dalšími výpověďmi o tom, co se u nás dělo v komunistických věznicích v padesátých a šedesátých letech, ale žádná na mě nezapůsobila tak silně. Ta knížka se člověku dostane pod kůži, musí na ni ještě dlouho myslet. A ve mně vyvolala i spoustu otázek: Kdo byla její autorka? Jaký byl její život před tím, než si pro ni v jejích třidvaceti letech přišla Státní bezpečnost a než ji komunistická justice poslala do vězení, v kterém utopila celé své mládí, protože z něj vyšla až po čtrnácti letech? A jak se její osudy odvíjely dál? Začala jsem po nich pátrat a zjistila řadu věcí, které v *Byly jsme tam taky* čtenář nenajde.

„V případě sester Šimkových musely být sudičky ‚nametené pod obraz‘. Přitom skoupé rozhodně nebyly. Daly jim přítažlivý zevnějšek, ušlechtilou povahu, smysl pro humor, vysokou inteligenci a vložily je do zlaté kolébky v přepychovém sídle bankéře. Plavovlásku Martu v červnu 1921, černovlásku Dášu v květnu 1929. Jenže jim k žití přidělily dobu absolutně nevhodnou pro honosné vily, zlaté kolébky a ušlechtilé charaktery,“ začíná svou vzpomínku na sestry Šimkovy Blažena Steinitzová-Seifertová, která s nimi prožila dětství. Vtahuje nás tak do příběhu, který by vydal na velkořím.

Otcem Marty a Dagmar byl bankéř Jaroslav Šimek. Ve dvacátých letech postavil v Písku vilu. Vybral pro ni mimořádně krásné místo na okraji města, obklopené stromy a loukami. Dům byl situován do svahu, přicházelo se k němu po kameném schodišti, které zdobili baculatí andílci, a jak tehdy bývalo zvykem, dostal jméno. Z úcty k ženě nechal nad vchodovými dveřmi umístit půlkruhový nápis Villa Marta. V zahradě pak postavil ještě skleník s orchidejemi a také hřebčinec, neboť koně byli láskou jak jeho, tak především starší dcery Marty. Šimkovi se osobně znali s naší žokejskou legendou Karlem Havelkou. Jezdil jim v Chuchli koně.

Zatímco Marta trávila většinu času v koňském sedle, o osm let mladší Dáša propadla tanci a stepu. Blažena Seifertová vzpomíná, jak střevíčky s plíšky nosily všude s sebou a stepovaly, kde se dalo. A ještě jednu věc Dáša milovala, plovárnu u Otavy. Měla to na ni z domova kousek, a jakmile začalo hřát slunce, trávila na ní dlouhé hodiny. Bývala do bronzova opálená a s dlouhými tmavými vlasy – a nezbytnou cigaretou – až exoticky krásná.

Na konci druhé světové války bankéř Šimek v Písku tragicky zemřel. Dáše, které v té době bylo šestnáct, lékaři doporučili, aby změnila prostředí. Maminka se rozhodla poslat ji do nedaleké Štěkně. Zde, v budově barokního zámku obklopeného parkem, vedl řád anglických panen Ústav moderních řečí. Měly z něj vycházet mladé sebevědomé dámy s vynikající znalostí světových jazyků, všeobecným kulturním přehledem a vybraným chováním. Dáša zde pobyla necelé dva roky. Ve školním roce 1948/1949 se zapsala na pražskou filozofickou fakultu. Zvolila si dějiny umění a anglistiku.

Život celé rodiny se však po komunistickém převratu zcela změnil. Martě, Dášině sestře, se podařilo v roce 1950 uprchnout; nový domov našla posléze v Austrálii. Dáša s maminkou zůstaly v Písku. Ze své vily se sice vystěhovat nemusely, ale byl jim v ní vyčleněn jen jeden pokoj; kuchyň měly společnou s dalšími nájemníky, kteří sem byli nastěhováni. Jako dcera

bankéře měla Dáša z hlediska nového režimu naprosto nepřijatelný „buržoazní“ původ. Na studia mohla zapomenout. Nejprve pracovala v písecké textilce, pak se živila jako kreslířka, nakonec získala práci v nemocnici. Stále ještě chodila tančit do písecké kavárny Bílá růže, ale jak píše ve své knížce, „hudba tam už byla prachšpatná“. Jazz i latinskoamerické tance příliš zaváněly Západem. „Už jsme nemohli sledovat nové směry v tanci, nebyla k tomu muzika. Také naše sestava se změnila. Někteří studenti, zapojeni do socialistické přestavby, vřadili se mezi olympské bohy. Když přijížděli na prázdniny domů, chodívali po ulicích se skleněnýma, nevidoucímá očima. Strana navelela, aby se vyhýbali rozvratníkům. Ještě však se dalo vycházet s filozofy a kumštýři. Filozofové vedli tajně kroničku Čtverák, kam zapisovali s komentáři výroky ze stranických schůzí, a měli talent skládat nové texty na zprotivený folklor. Kumštýřům jsme záviděli, jak se uměli vyhnout brigádám na amerického brouka i stavbám mládeže. Se skicářem v podpaží chodili brigádničit do továren a malovat akty údernic pod sprchou, s montérkami ostentativně zavěšenými v pozadí. Někteří šťastní odešli za hranice a my nadšeně šířili jejich zprávy ze zemí nefalšovaného dixíku.“

V jejím spise se dochovaly letáky, které psala, rozmnožovala a roznášela po Písku. Není divu, že si rozuměla se zmíněnými „Čtveráky“. Ani jí smysl pro recesi nechyběl, jak vidíme například z tohoto letáku: „Výzva občanům! Varujeme všechny soudruhy a soudružky, aby nekladli odpor americké armádě, která pravděpodobně začátkem příštího měsíce obsadí území ČSR. Při obsazování bude použito nejlepší zbraně – uspávacího prášku. Všichni občané ČSR budou uspáni, a tím bude americké armádě umožněn rychlý postup. Nezneklidňujte se, buďte připraveni. Dobrou noc a dobré jitro v nové republice!“ Namalovala také několik plakátů, které zesměšňovaly Gotwalda a Zápotockého, a vylepila je na písecké nástěnky.

Státní bezpečnost smysl pro humor neprojevila. Konstatovala, že letáky „vyzývaly k hromadné akci proti lidově

demokratické vládě“. Bylo jí třiadvacet, když si pro ni přišli. „Jen se dobře rozhlédni, kurvo reakcionářská! V životě se sem už nevrátíš,“ pronesl mladý estébák, když ji odváděli z domova, a ona se otočila a zamávala mamince. Obviněna byla nejen z toho, že rozšiřovala letáky a malovala posměšné plakáty, nýbrž také – a to bylo mnohem horší – z toho, že na půdě jejich bývalého hřebčince s vědomím maminky poskytla úkryt dvěma kamarádům „vyakčněným“ ze studií a poslaným na vojnu, z níž zběhli; chtěli se dostat na Západ. Odsouzena byla k patnácti letům vězení. Maminka ji brzy následovala, dostala jedenáct let. Veškerý majetek jim byl zabaven.

Dáša nebyla kvůli svému hrdému chování propuštěna ani na velkou amnestii v květnu 1960. V posudcích, které se dochovaly v jejím vězeňském spise, o ní bachaři opakovaně píší: „má drzé chování k příslušníkům“, „do pracovního soutěžení se nikdy nezapojila, je inteligentní a sebevědomého vystupování“, „účel převýchovy není plněn, neboť odsouzená zůstává krajně zaujata vůči lidově demokratickému zřízení a tímto postojem se netají“. Z vězení vyšla až v roce 1966.

Vrátila se do Písku. „Jsem tedy v Písku a dobře mi tak, to mám za to, že mě nic nenapravilo, že jsem zůstala Donem Quijotem. Mohla jsem se dostat do Prahy, ale já jsem celá léta snila o Písku, Otavě, uličkách pod skálou, chtěla jsem vidět, zda ještě je stará lípa u hřbitova a voňavý vítr v Putimské bráně. Teď zjišťuji, že to všechno je tak, ale ti lidé! Jsem jako ubohá figurína v londýnském panoptiku Madame Tussaud. Každý mne okukuje, porovnává s minulostí a navíc i pomlouvá,“ napsala Blaženě Steinitzové-Seifertové po svém propuštění. S maminkou a psem Lumpíkem, kterého se ujala, bydleli v nuzném bytě, vlastně v jedné místnosti, která však měla něco, co obě ženy po létech věznění tolik ocenily – vanu!

„Pracuji v sodovkárně v podmínkách Ivana Denisoviče, ale ani mi to nějak nevadí, člověk si prostě zvykne. Našla jsem si únik, učím se, mám dělat v květnu státnici z angličtiny.“

Žila velice skromně, měla obestavený plat, neboť ministerstvo vnitra jí strhávalo výdaje za její věznění!

V roce 1968 spoluzakládala v Písku s ostatními politickými vězni K 231. Po srpnové invazi s maminkou už na nic nečekaly. Odjely do Austrálie.

V listopadu 1968 přiletěly do Sydney. A vyrazily do buše. Martin manžel byl totiž stavař a právě pracoval na zakázce v Západní Austrálii. S ním zde pobývala i jeho žena a oba synové. „Úředníci na letišti mi vysvětlili, že podnikáme nesmyslné dobrodružství, že tam bílé ženy vůbec žít nemohou. Z Darwinu už s námi letělo jen pět lidí. Z toho byli tři černoši a jeden páter, takže předpovědi ze Sydney jsem začínala věřit,“ líčí Dáša své první dny na australské půdě v jednom z dopisů. „Po přivítání s rodinou jsme vyrazili autem dalších osmdesát mil po silnici, která byla dokončena pět týdnů před naším příjezdem. Až do té doby tam nebylo vskutku zhoľa nic, jen nekonečná buš a řeka plná krokodýlů.“ Ale Dáše se v té exotice líbilo.

Až po čase přesídlili všichni do Perthu, kde pak žila do konce života. Maminka jí zemřela na jaře 1970. Dáša vystudovala dvě vysoké školy – dějiny umění a sociální práci. Během studií pracovala v domě pro přestárlé. Zapsala se i do kurzu pro manekýnky a kaskadéry. Naučila se vytvářet smaltované obrazy, zúčastnila se padesáti výstav. Dlouhodobě pak pracovala jako terapeutka ve věznicích. Spolupracovníci dodnes vzpomínají, že měla respekt i u vězňů, kteří jinak odmítali jakoukoli oficiální autoritu – jenže Dáša jim se svou vězeňskou zkušeností rozuměla.

V Austrálii napsala knížku. Bez patosu v ní vypráví, co během svého věznění zažila. Čte se jedním dechem. „Neměla název, tak jsem jí ho vymyslel,“ říká Josef Škvorecký, kterému rukopis poslala do Kanady. Nazval ji *Byly jsme tam taky* a společně se svou ženou Zdenou ji vydali ve svém nakladatelství Sixty Eight Publishers. Irena Vlachová-Šimonová, která

po propuštění z vězení také odešla do exilu, a to do Holandska, ji dovezla do Mnichova, do redakce Svobodné Evropy, kde ji četli s velkým úspěchem na pokračování.

Dáša po roce 1989 několikrát přijela i do své staré vlasti. Setkala se s několika „děvčaty“, s nimiž prožila roky v kriminále, dočkala se rehabilitace. Píseckou vilu našla v dezolátním stavu. Onemocněla rakovinou, umírala těžce, ale statečně. Zemřela 24. února 1995. Její popel byl rozprašen, tak jak si přála, v jednom z perthských parků.

Při pátrání po osudech Dagmar Šimkové jsem potkávala lidi, kteří s knížkou *Byly jsme tam taky* měli stejnou zkušenost jako já a při hledání odpovědí na mé otázky mi začali s velkou ochotou pomáhat. Setkání s některými z nich byla tak neobyčejná, že jsem si v duchu říkala: „To nemůže být náhoda, to snad zařídil Někdo nahoře.“

Lidé se začali o knížku *Byly jsme tam taky* znovu zajímat. Ptali se, kde je ji možné koupit, a my museli odpovídat, že bohužel nikde, že je beznadějně vyprodaná. Nejvíce takových dotazů dostávala Monika Elšíková-Vadasová, která ji už dvakrát vydala. Naposledy před třemi lety. Proto se rozhodla nechat ji vytisknout znovu. A já bych na ni chtěla navázat biografií Dagmar Šimkové. Dovyprávět v ní i to, co v knížce *Byly jsme tam taky* není. Pokud vše dopadne dobře, měla by vyjít v nakladatelství Academia v edici Paměť.

V letošním roce, kdy si připomínáme patnácté výročí jejího úmrtí, byl podán návrh, aby 28. října bylo Dagmar Šimkové uděleno in memoriam státní vyznamenání. Myslím si, že dostat ho měla už dávno.

Pavλίna Kourová

Kolem dokola je stříbro a tyrkys. Stříbrný písek pláže se přesouvá v kvílivém pianissimu věčného větru. Tyrkysové vlny se s hukotem valí na pobřeží. Po nebi se řítí koráby mraků a roznášejí všelijaká poselství do všech končin světa.

Je ráno přímořské pohody. Všechno probíhá v rytmu a řádu barev, zvuků, pohybu, tak jako před sto, tisíci léty. Zastavuji se, znovu užaslá nad střetnutím pradávna se současností, a ještě něčím, čemu sama nerozumím a co nechápu. Cítím, že takhle jsem zmatená sama sebou stála už kdysi dávno, je to pocit, jaký máme, když se probudíme ze snu, který se k nám vytrvale vrací. Takhle jsem bývala udivená jako malá holčička na zahradě ve skleníku. Z vlhké země vystupovaly páry a v truhličkách rašily nitky rostlinek. Od stropu nehybně visely strakaté orchideje, podobné očarovaným rojům exotických motýlů. V dřevěném domečku se proháněly bílé myšky a pod velkým květináčem jsem měla schované poklady. Nejcennější byly mořské mušle, které mi strýček Vojta přivezl z dovolené v Dubrovniku. S radostnou úzkostí z neznámého jsem si je tiskla k uším a naslouchala zakletému hukotu oceánu. Skleněná střecha duhově zářila proti slunci a přede mnou se setkávaly divy světa: život, rašící před očima, daleké země a moře, ale také Sepka, Votušlátka a jiná strašidla, která jsem si vymýšlela, abych se mohla bát, byla tam skutečnost a sny.

„Až budu velká, tak se nebudu bát Votušlátek,“ holedbala jsem se před myškami.

„Až budu velká, tak... co?“ polekala jsem se najednou, protože jsem nechtěla být velká. Utíkala jsem ustrašeně ze sklepníku, škobrtala o květináče a nechtěla mít nic společného s neznámem, pradávnem a nepoznaným.

„Kde jsi už zase lítala,“ vyšetřoval mne strýček. Patřilo to k jeho profesi, byl vrchní soudní oficiál ve výslužbě. Sedli jsme si na lavičku do altánu a drndala jsem na něm, aby honem vyprávěl něco opravdického.

Jdu pomalu proti větru, hořkoslaná voda mi lepí šaty k tělu. Ochutnávám její rybí příchut'. I v mé hlavě je větrno. A moje myšlenky nejsou tak veselé jak třepotavé vlaječky na stožárech lodí na horizontě. Ani tak spořádané jako dnešní ráno, které se bude s malými variacemi opakovat den po dni ve věčném jasu Západní Austrálie. Nejsm ani tak volná jako rackové, kteří se snášejí kolem mne v saltech a piruetách a předvádějí všelijaké eskapády.

V téhle prastaré zemi cítím blízkost, nepochopitelnost a tajemství zákonů, kterým je podřízen náš život. Je to skoro mystické povědomí něčeho strašného, neodvolatelného a nepřerušitelného. Uprostřed stříbrně modrého rána já, moderní a víc než dospělý člověk, skoro věřím, tak jako kdysi ve sklepníku, že u zrození člověka číhají sudičky. Ty laskavé přiřknou věci, které v omezeném vědomí blaženosti nazýváme dobrými. Ta třetí zlomyslně podstrčí poutnickou hůl. Naše vysněné cesty se klikatí, náhody a zásahy jiných lidí zatarasují průsmyky. Prodíráme se se svou holí k vytouženému cíli a netušíme, že cílem je někdy jen přežití.

Rackové mne pronásledují. Už si mne pamatují, protože je pravidelně krmím. Je to můj rituál vděčnosti. Jsou pro mne symbolem svobody, která v mé nové zemi je ještě stále zdarma, jako vzduch do pneumatik, promenádní koncerty v Supreme Court Gardens a míle mořských pláží.

To poslední, co zaznamenala moje paměť, než za mnou s rachotem zapadla železná vrata věznice doma, v zemi, kde se paběrek svobody splácí životem, byli také rackové. Plachtili

po temnici se obloze, zmobilizovaní k svobodnému odletu do teplých krajin.

Byla sobota. Skončila jsem noční službu v nemocnici. „Hezkou neděli, sestřičko, a fajnové randíčko,“ volal za mnou vrátný.

„Pápá,“ mávala jsem na něj a usmívala jsem se velice důvěrně. Byl už staříček a věděla jsem, že mu to dělá dobře. A také patřil k těm, kteří mi fandili. Byla jsem v dobré náladě. Předemnou byla sobota a celá neděle s dlouhým spánkem, a těšila jsem se, že půjdu večer tančit do „Bílé růže“. Hudba tam byla prašpatná. Folklor v tanečním rytmu, tančili jsme foxtrot na nápěv „Keď som si som si, na hornom konci, nabrúsil som si kosu“. Přemlouvali kapelníka, aby zahrál „Okolo Súče“ v rytmu pomalé samby, ale zdráhal se. Už jsme nemohli sledovat nové směry v tanci, nebyla k tomu muzika. Také naše sestava se změnila. Někteří studenti, zapojeni do socialistické přestavby, vřadili se mezi olympské bohy. V jejich žilách rázem začal proudit ichor, a když přijížděli na prázdniny domů, chodívali po ulicích se skleněnýma, nevidoucíma očima. Strana navelela, aby se vyhýbali rozvratníkům, a tak se vymračovali a ježili jako ďáblové v pekle netrpělivosti, že nás ještě božská dlaň nesmetla do hlubin, vždyť jsme vinni hubris, odvažujeme se dýchat stejný vzduch, a dokonce si dělat srandu z marxistických svátostí. Ještě však se dalo vycházet s filozofy a kumštýři. Filozofové vedli tajně malou kroničku zvanou „Čtverák“, kam zapisovali s komentáři rozmanité výroky ze stranických schůzí, a měli velký talent skládat nové texty na zprotivený folklor, jako „Holka modrooká, nedávej mně gonokoka“. Kumštýři se stali „inženýry nové krajiny“, oživené teď továrními komíny a kombajnny, neboť bez nich naše luhy a háje zely pustotou, a všechno, co bylo namalované před socialistickým realismem, byl pouhý brak. Záviděli jsme jim, jak se uměli vyhnout brigádám na amerického brouka i stavbám mládeže. Se skicářem v podpaží chodili brigádničit do továren a malovali akty údernic pod sprchou, s montérkami ostentativně zavěšenými v pozadí.

Někteří šťastní odešli za hranice a my nadšeně šířili zprávy ze zemí nefalšovaného dixíku a života bez desítkářů a domluv předsedy závodního výboru.

Jiní zmizeli tiše ve vězení. Ráno se šeptávalo městem: „Včera v noci bylo veliké zatýkání.“ Bledí pozůstalí chodili ulicemi se sklopenýma očima a kdekdo se jim vyhýbal jako moru. Oklikou jsme se dověděli, že Jirka je v Ruzyni a psal, že je zdrav, že Karla převezli do Petschkovy vily a zamykají ho místo do cely do bankovního sejfu.

Ale protože byla sobota, nechtělo se mi na to myslet. Sobota byla dnem klidu, nikdo nebyl zatčen, protože i Státní bezpečnost asi měla ráda klidný konec týdne. A zprávy byly znamenité. Láda a Jarda už museli být v Rakousku. Hlídky ve městě ustaly a vojáci, pročesávající celé dny lesy „Na Americe“, se vrátili zpět do kasáren. Byl konec strachu a dnů, kdy jsem natahovala uši a poslouchala, co se po městě vyprávělo, a dělala, že mne se to netýká.

Šla jsem pomalu po schodech podzimní zahradou. Nad posledními květy balancovali čmeláci. Měděné listí mi šustilo pod nohama. Viselo jako pelerínky na ramenou kamenných anděličků, držících rohy hojnosti. Už jsem ani nevěřila, že ještě před několika dny se zde ukrývali moji kamarádi, studenti vyloučení z univerzity po stranické prověrce, kteří zatoužili dostudovat někde jinde na světě, a stali se tak vojenskými zběhy. Žádná úzkost nebyla ve vzduchu. Jen ztichlý podzim s blednoucím sluncem a nostalgií skomírajícího léta.

V přízemí u Čvančarů vyhrávala dechovka. Občas ji přerušilo radostné hlášení. Dojičky ve Vsetíně překročily roční plán. Ve vepříně na Milevsku se soudruzi také tuží. Nejstarší soudružka z Čvančarova klanu potichu pootevřela dveře kuchyně a zase je zklamaně zabouchla. Jsem to jen já, není co sledovat. Vstoupila jsem do pokoje, který nám národní správce přisoudil v naší vile. Natahovala jsem uši, abych slyšela, až společná kuchyně bude prázdná, abych si uvařila kávu.